

Рекомендована канд. хім. наук, доц. Л.В. Вронською

УДК 615.322: 582.893].07:543.544.45

ГАЗОХРОМАТОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФІРНИХ ОЛІЙ ПЕТРУШКИ КОРЕНЕВОЇ

© А.І. Авраменко, О.Р. Пряхін, О.О. Портна, О.М. Денисенко,
С.О. Похмолькіна

Запорізький державний медичний університет

Резюме: для дослідження якісного і кількісного складу ефірних олій плодів і коріння петрушки кореневої використана газова хроматографія. На хроматограмах ефірних олій виявлено 16 сполук плодів з найбільшим вмістом міристицину (43,74 %) і 20 сполук коренів з найбільшим вмістом апіолу (58,55 %). Визначений абсолютний вміст компонентів в ефірній олії плодів і коріння петрушки кореневої.

Ключові слова: петрушка коренева, газова хроматографія, ефірна олія.

Вступ. У літературі відсутні систематичні дані з дослідження хімічного складу ефірних олій коріння та плодів кореневої петрушки. У роботі [1] наводяться результати, отримані методом тонкошарової хроматографії за визначенням складу фенілпропаноїдів декількох сортів петрушки (у тому числі й кореневої).

У роботі [8] вказується, що ефірна олія, отримана з коріння петрушки, містить значну кількість апіолу, що кристалізується при низьких температурах.

Відомо, що препарати (екстракти, настоянки, таблетки), отримані з кореневої частини рослини, використовуються в офіційній медицині і включені до фармакопей Великобританії та Німеччини. Їх застосування як спазмолітиків та діуретиків пов'язано з наявністю в них фенілпропаноїдів і, в першу чергу, міристицину та апіолу [6].

Мета роботи – газохроматографічне вивчення кількісного і якісного складу ефірних олій, отриманих з плодів і коріння петрушки кореневої.

Мета дослідження. Газохроматографічні дослідження проводили з використанням газового хроматографа (модель 3700) з полум'яно-іонізаційним детектором. Використовували колонку завдовжки 2,5 м, заповнену Chromaton N-AW (0,200-0,250 мм) з нанесеною нерухомою рідкою фазою 5 % SE-30. Вибір фази обумовлений її малою полярністю і високою (до 300 °С) температурною стабільністю. Це дозволяє, з одного боку, елюювати вуглеводи в порядку їх температур кипіння, а з іншого – досліджувати висококиплячу фракцію фенілпропаноїдів. Таким чином, включається необхідність проведення попереднього виділення з ефірної олії фенольної фракції, пов'язаного з неминучими втратами при екстрагуванні. Використовувався газ-носії, очищений азот. Швидкості перебігу газів

складали: азот – 60 мл/хв, водень – 40 мл/хв, повітря 400 мл/хв.

Хроматограми знімалися в режимі програмування температури за схемою 100 °С –5 хв – 220° – 0 зі швидкістю 5°С за хв. Площі піків, години виходу фіксували за допомогою інтегратора ІЦ-26. Для кількісного визначення елюованих сполук використовували методи нормалізації і стандартної добавки.

Як свідки використовували реактиви фірми "Fluka", які вносили в певних кількостях в аналізовану ефірну олію. Для кількісного визначення фенілпропаноїдів використовували як стандартну добавку близький їм за структурою і властивостями дилапіол фірми ("Fluka"). Свідки фенілпропаноїди (міристицин, апіол, алілтетраметоксибензол) отримували за методикою [1], ідентифікуючи їх методом тонкошарової і газової хроматографії.

Результати й обговорення. На рисунку 1 і в таблиці 1 представлені результати вивчення ефірної олії плодів кореневої петрушки. Терпенова фракція на хроматограмі представлена піками 1-7 з переважним вмістом в ній α , β -пінену (10,39 і 15,10 %) і β -феландрену (6,82 %). Загальний відсотковий вміст терпенів – 34,44 %. Фенілпропаноїдна фракція (піки 11,12,13,16) містить міристицин, еліміцин, алілтетраметоксибензол та апіол. Найбільший вміст у фракції міристицину (43,74 %). Загальний відсотковий вміст фенілпропаноїдів в ефірній олії плодів складає 61,97 %. Піки 8, 15 ідентифіковані за індексами утримань і відповідають кумінальдегіду і β -кадинену (сексвітерпен) [5].

У таблиці 1 представлена також абсолютна кількість компонентів ефірної олії (мг/100 г сировини). Загальний вміст всіх речовин складає 10,7 мг/100 г.

Таблиця 1. Склад ефірної олії плодів петрушки кореневої

№	Сполука	Мол. маса	Загальна формула	Клас сполуки	% вмісту	Вміст у мг/100 гр
1	α-туйен	136	C ₁₀ H ₁₆	м.т.	0,25	0,028
2	α-пінен	136	C ₁₀ H ₁₆	м.т.	10,39	1,13
3	β-пінен	136	C ₁₀ H ₁₆	м.т.	15,10	1,64
4	α-феландрен	136	C ₁₀ H ₁₆	м.т.	0,256	0,029
5	β-феландрен	136	C ₁₀ H ₁₆	м.т.	6,82	0,96
6	α-терпінен	136	C ₁₀ H ₁₆	м.т.	1,52	0,166
7	терпінолен	136	C ₁₀ H ₁₆	м.т.	0,10	0,013
8	кумінальдегід*	134	C ₁₀ H ₁₂ O	м. альдегід	0,84	0,092
9	не ідент.	–	–	–	0,78	0,085
10	не ідент.	–	–	–	0,93	0,092
11	міристицин	192	C ₁₀ H ₁₆ O	фенілпроп.	43,74	4,54
12	елеміцин*	208	C ₁₂ H ₁₆ O ₃	фенілпроп.	1,95	0,21
13	алілтетраметоксибензол	238	C ₁₃ H ₁₈ O ₄	фенілпроп.	1,52	0,16
14	не ідент.	–	–	–	0,76	0,083
15	α-кадинен*	204	C ₁₀ H ₁₆	сесквітерпен	0,22	0,024
16	апіол	222	C ₁₀ H ₁₆ O	фенілпроп.	14,76	1,44

Примітка: * – ідентифіковані за індексами утримування [7] та мас-спектрами.

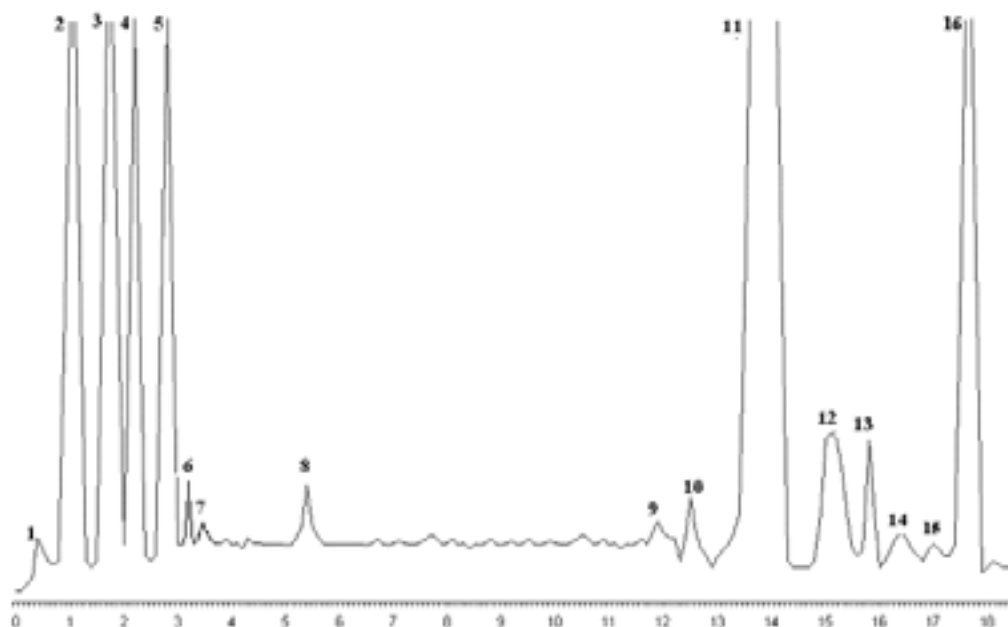

Рис. 1. Хроматограма ефірної олії насіння петрушки кореневої.

На рисунку 2 і в таблиці 2 наведені аналогічні результати для ефірної олії, отриманої з кореневої частини рослини. Загальний вихід ефірної олії склав 0,08 г на 100 г свіжої кореневої маси.

У доповненні до терпенової і фенілпропаноїдної фракції при збільшенні часу дослідження до 30 хвилин на хроматограмі ефірної олії кореня з'являються додаткові піки 18, 19, 20. З огляду на літературні дані з мас-спектрометрії і капілярної хроматографії ефірних олій деяких рослин родини селерових [2, 3, 4] вони можуть бути утворені фталідами і відповідати сенкуноліді і Е-лігустиліду.

У терпеновій фракції не був виявлений α-туйен, але присутні піки камфену, мірцену, β-ментатрієну–1,3,8. Основні компоненти: β-пінен (3,45%), β-феландрен (3,83%).

Фенілпропаноїдна фракція представлена міристицином, елеміцином та апіолом. Відсутній алілтетраметоксибензол. У відмінності від відповідної фракції плодів різко зростає вміст апіолу (58,55%). Загальний відсотковий вміст фенілпропаноїдів складає 71,04%, що певною мірою узгоджується з результатами [1].

У таблиці 2 також представлені абсолютні кількості компонентів ефірної олії (мг/100 г сирової маси). Загальний вміст складає 1,925 мг.

Таблиця 2. Склад ефірної олії коріння петрушки кореневої

№	Сполука	Формула	Мол. маса	Клас сполук	% вміст	вміст у мг/100 г
1	α-пінен	C ₁₀ H ₁₆	136	монотерпен	0,57	0,01
2	камфен	C ₁₀ H ₁₆	136	монотерпен	0,013	0,00025
3	β-пінен	C ₁₀ H ₁₆	136	монотерпен	3,450	0,0664
4	мірцен	C ₁₀ H ₁₆	136	монотерпен	0,751	0,0144
5	α-феландрен	C ₁₀ H ₁₆	136	монотерпен	0,410	0,0078
6	β-феландрен	C ₁₀ H ₁₆	136	монотерпен	3,830	0,073
7	α-терпінен	C ₁₀ H ₁₆	136	монотерпен	0,130	0,0025
8	терпінолен	C ₁₀ H ₁₆	136	монотерпен	0,091	0,0017
9	p-ментатрієн-1,3,8*	C ₁₀ H ₁₄	134	монотерпен	0,260	0,0050
10	не ідент.	–	–	–	0,017	0,00032
11	не ідент.	–	–	–	0,041	0,00077
12	не ідент.	–	–	–	0,021	0,00038
13	каріофілен*	C ₁₅ H ₂₄	204	сексвітерпен	0,08	0,00154
14	міристицин	C ₁₁ H ₁₂ O ₃	192	фенілпроп.	9,28	0,178
15	елеміцин*	C ₁₂ H ₁₆ O ₃	208	фенілпроп.	3,26	0,062
16	не ідент.	–	–	–	1,27	0,024
17	апіол	C ₁₂ H ₁₄ O ₄	222	фенілпроп.	58,55	1,13
18	сенкунолід*	C ₁₂ H ₁₆ O ₂	192	фталід	2,75	0,053
19	Е-лігустилід*	C ₁₂ H ₁₄ O ₂	190	фталід	3,66	0,070
20	не ідент.	–	–	–	14,23	0,274

Примітка: * – ідентифіковані за індексами утримування [7] і мас-спектрами.

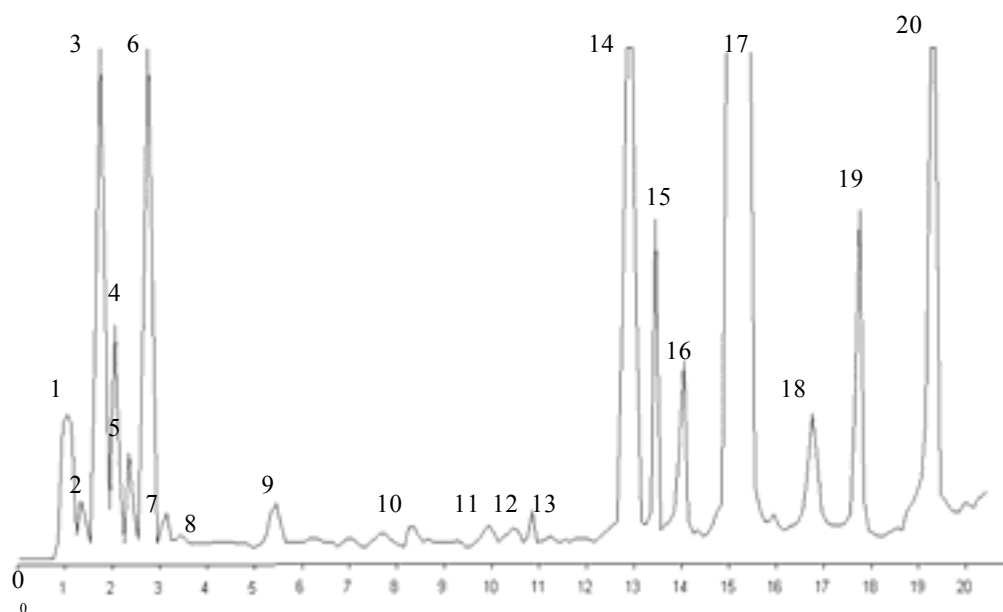

Рис. 2. Хроматограма ефірної олії кореня петрушки кореневої.

Висновки. 1. Методом рідинної хроматографії визначений якісний і кількісний склад ефірних олій плодів і коріння петрушки кореневої.

2. Встановлено, що фенілпропаноїдна фракція ефірної олії плодів відрізняється високим

вмістом міристицину, а аналогічна фракція кореневої частини – апіолу.

3. У ефірній олії коріння встановлена наявність висококиплячих фракцій фталідів.

Література

1. Иванисенко В.Г. Изучение фенилпропаноидов некоторых сортов петрушки огородной физико-химическими методами // Научн. труды ВНИИ Фармации. – 1984. – 7,22. – С. 202-207.

2. Gijbels M.J.M., Schefer J.J.C., Svenden A.B. Phtalides in Umbellifare // Revista Italiana E.P.P.O.S.LX: – 1979. – Vol. 7. – P. 335-341.

3. Gijbels M.J.M., Svendsen B.A. Phtalides in Umbellifare.

In: Diterische Ціле Analytik Physiologie, Zusammen Strung Hrg. K.-M., Kubeerka Georg Zhieme – Verlah Stuttgart - New York, 1982. – P. 149-157.

4. Gijbels M.J.M, Fisher F.C., Schefer J.J.C., Svenden A.B. Phtalides in Roots of Apium Graveolens, A. graveolens var. rapaceum Binora testiculata and Petroselinum crispum var tuberosum // Fitoterapia. – Vol. LVI (1). – P. 17-23.

5. Lember Kovics E., Vertzar-Petri G. Chromatographic characterization of frequently occuring sesquiterpenes in essetial oils // J. Chromatography. – 1985. – Vol. 318.

6. Lenny A.Y., Foster S. 1996 Encyclopedia of Common Natural Ingredients Used in Food, Drugs and Cosmetics. – 2-nd ed. New York Jonh Willey inc, 1996.

7. Simon J.E., Quinn J. Characterization of essential of parsley // J. Agr. Food Chem. – 1988. –V. 36. – P. 462-467.

8. Wichte M. Parsley Root in Herbal Drugs and Phytopharmaceutical CRC. – Press. Stuttgart. 1994 Petroselini radix. – P. 71-72.

ГАЗОХРОМАТОГРАФИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ЭФИРНЫХ МАСЕЛ ПЕТРУШКИ КОРНЕВОЙ

**А.И. Авраменко, О.Р. Пряхин, Е.А. Портная, О.Н. Денисенко,
С.А. Похмёлкина**

Запорожский государственный медицинский университет

Резюме: для исследования качественного и количественного состава эфирных масел плодов и корней петрушки корневой была использована газовая хроматография. На хроматограммах эфирных масел обнаружено 16 соединений плодов с наибольшим содержанием миристицина (43,74%) и 20 соединений корней с наибольшим содержанием апиола (58,55 %). Определено абсолютное содержание компонентов в эфирном масле плодов и корней петрушки корневой.

Ключевые слова: петрушка корневая, газовая хроматография, эфирное масло.

GAS-CHROMATOGRAPHIC RESEARCH OF ESSENTIAL OILS OF ROOTED PARSLEY

**A.I. Avramenko, O.R. Pryakhin, O.O. Portna, O.M. Denysenko,
S.O. Pokhmyolkina**

Zaporizhyan State Medical University

Summary: for research of high-quality and quantitative composition of essential oils of fruit and leaves of rooted parsley a gas chromatography was used. On chromatogram of essential oil were found out 16 compounds of fruit with the greatest maintenance of myristicin (43,74 %) and 20 compounds of roots with the greatest maintenance of apiole (58,55 %). Absolute maintenance of components was determined in essential oil of fruit and leaves of rooted parsley.

Key words: rooted parsley, gas chromatography, essential oil